

Terugblik en Q&A

GOO special

‘Sturen op hoogwaardig hergebruik van grond’

(donderdag 6 maart 2025, 9.00-11.45 uur, online)

De special ‘Sturen op hoogwaardig hergebruik van grond’ (6 maart 2025) gaf zicht op de praktische tools die landelijk en in Gelderland worden en zijn ontwikkeld om hoogwaardig hergebruik van grond in praktijk te kunnen brengen. Ook is toegelicht hoe dit beleidsmatig vorm kan krijgen.

Aanleiding en doel

Vrijkomende grond (inclusief baggerspecie) is met 60% de grootste materiaalstroom in de grond-, weg- en waterbouw. Vaak wordt grond die vrijkomt laagwaardig hergebruikt. De fysische, chemische en biologische eigenschappen -en daarmee de oorspronkelijke of toegevoegde waarde van deze grond- nemen daarbij af, of worden niet goed benut. Met name het uitgangspunt in de generieke regelgeving dat toe te passen grond van dezelfde kwaliteitsklasse moet zijn als de ontvangende bodem, maakt dat we vrijkomende grond niet altijd optimaal benutten. Door vrijkomende grond duurzaam en circulair ofwel hoogwaardig te gebruiken, behouden en verbeteren we in Nederland zoveel mogelijk de waarden van onze bodems als geheel.

Presentaties en opname

Hieronder links naar de presentaties die tijdens de special zijn gegeven.

- [Presentatie Grip op grond in Friesland van Maaïke Wagenaar en Robert Veldhuizen](#)
- [Presentatie digital twin circulaire grondstromen van Brian de Vogel, Sogelink](#)
- [Presentatie Grip op Grond Gelderland \(GROG\), van Leon Claassen, provincie Gelderland](#)
- [Presentatie Grip op grond van Jan Urban, ODRA](#)
- [Nieuw afwegingskader toepassen van grond, van Corinne Koot, Witteveen+Bos en Lukas Baars, KokxDeVoogd](#)
- [Opname van de special](#)

Achtergronddocumenten en links

- [Story map Datagedreven naar duurzamer \(her\)gebruik van grond](#)
- [Rapport ‘Hoogwaardig hergebruik grond en baggerspecie; Grondverzet binnen een duurzame samenleving’](#)
- [Handvat maatwerkregel Hoogwaardig hergebruik vrijkomende klei](#)
- [www.gripopgrond.frl](#)
- [Grip op Grond in Friesland, filmpje YouTube](#)
- [Samen slimmer werken met waardevolle grond - Buyer Group Grondstromen \(Duurzame Samenwerking\)](#)
- [Vragen en antwoorden Mentimeter](#)

DEEL 1: HOE KUNNEN OVERHEDEN STUREN OP HOOGWAARDIG HERGEBRUIK GROND?

‘Grip op grond’ in Friesland

De aftrap van de sessie werd gedaan door Maaïke Wagenaar (provincie Fryslân) die vertelde dat de provincie Fryslân ernaar streeft zo hoogwaardig mogelijk om te gaan met grondstromen. Dat gebeurt in een eenvoudig proces waarin vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd bij de afdeling complexe infraprojecten, zodat vrijkomende grond en baggerspecie worden hergebruikt binnen provinciale projecten. De provincie is ermee gestart in 2003, toen ze ontdekte dat ze feitelijk twee keer betaalde voor eigen grond. Door de tijd is de aanpak ‘Grip op grond’ uitgebreid naar andere overheden, zodat grond ook uitgewisseld wordt tussen projecten van verschillende overheden.

Uitgangspunten

Uitgangspunten in Friesland zijn: denken vanuit een vitale bodem. Hoe minder we graven, hoe beter. En: samen zorgen we voor een gezonde bodem. Bodem is nodig om te leven, te recreëren en te eten, dus we moeten er zorgvuldig mee omgaan. Grip op grond gaat uit van werk met werk maken, en van een positieve benadering: denken vanuit kansen in een project.

Het team ‘Grip op grond’ van Provincie Fryslân verbindt en adviseert in samenwerken. We doen meer voor hetzelfde geld, zorgen voor minder CO₂- uitstoot en dragen bij aan circulaire opgaven. We houden kennis in eigen huis; het is belangrijk om zelf te kunnen oordelen of iets voldoet. En we houden grond in eigendom bij de overheid. Zo kunnen we zelf beslissen wat een nuttige toepassing is en laten we dit niet aan andere partijen over. Verder sluiten we zo vroeg mogelijk aan bij initiatieven en maken we vooraf afspraken binnen projecten. We doen niet alles, maar koppelen vraag en aanbod en verbinden. Dat is geborgd in het moederbestek.

We hebben overeenkomsten met alle gemeenten en het waterschap over samenwerken in hoogwaardig hergebruik van grond. Dat gaat met gesloten beurs.

We houden bijeenkomsten in het Kennisplatform Friese bodem en ondergrond. Dat wordt soms spannend gevonden, want dat doen we met marktpartijen. Daardoor wordt wel duidelijk waar het wringt. Ook de GGD praat mee, want het heeft immers ook te maken met gezondheid.

Uitvoering

Robert Veldhuizen (provincie Fryslân) legde uit dat Friesland vijf actieve baggerdepots heeft met 200.000 kuub bergingscapaciteit, en twee slapende depots met een zelfde capaciteit. Op jaarbasis is er vraag naar 60 duizend kuub opslag. Een praktijkvoorbeeld is de N31 Harlingen: de twee helften van de stad moesten weer verbinding krijgen en de weg moest breder worden. Daarom is de weg in een tunnel gelegd. Daarbij kwam 635.000 kuub grond vrij. Een deel moest worden gereinigd/afgevoerd, en 450.000 kuub betrof schone grond. Dit is 5 jaar opgeslagen in een depot. Een klein deel is gebruikt voor de Afsluitdijk, de rest voor aanleg van de vismigratierivier bij de Afsluitdijk. Dit betekende uiteindelijk een besparing van vijf miljoen euro.

Er is een Grip-op-grondkaart, waar vraag en aanbod op staan. Die is toegankelijk voor iedereen:

www.gripopgrond.frl. Deze tool is geïntegreerd met BRO-data, waardoor accurate en actuele informatie beschikbaar is. Samenwerken is belangrijk voor de volgende generatie!

Digital twin circulaire grondstromen

Brian de Vogel (Sogelink) demonstreerde de digital twin circulaire grondstromen; een kopie van de huidige en historische situatie, met alle data die nodig zijn om te simuleren en modelleren. De digital twin is gebaseerd op open source bronnen. We hebben een verkennende fase met BRO-data gedaan om te voorspellen voor een ontgravingslocatie welke typen grond vrij zullen komen en van welke kwaliteit. Met die kun je via de digitale marktplaats - een portaal waarin gebruikers vraag en aanbod van partijen grond registreren - kijken waar kan de grond naar toe kan. Waar zijn de beste koppelkansen met de minste uitstoot?

Gelderse aanpak 'Grip op grond' in wording

Diverse gemeenten, waterschappen en provincies, Rijkswaterstaat en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werken landelijk in de Buyer Group Grondstromen aan een gezamenlijke marktvisie en inkoopstrategie voor grondstromen.

Leon Claassen (provincie Gelderland) legde uit hoe dat gaat in Gelderland.

We werken aan een andere inkoopstrategie voor grondstromen: meer koppelen aan de waarden die het heeft. Milieu is een waarde, maar er zijn er meer: functioneel, fysisch, chemisch, biologisch en informatief. Grond is een waardevolle grondstof. We moeten grond niet kwijt willen, maar als overheid zelf sturen op zo nuttig mogelijk toepassen van de grondstromen uit eigen projecten. Dit vraagt om anders samenwerken en knellend beleid aanpakken. Ondersteund met digitale tools. We willen de nieuwe werkwijze uitdragen en opschalen. Dat wil zeggen: van lineair naar circulair. We werken hieraan in het Gelderse kernteam van de Buyer Group Grondstromen Gelderland. Wie mee wil doen in het GROG (Grip op grond Gelderland): daar is ruimte voor. Mail naar GOO@Gelderland.nl.

Rol omgevingsdiensten bij Gelderse aanpak

Jan Urbaan (ODRA) vertelde over de opdracht die ODRA in de eerste helft van 2025 uitvoert voor Provincie Gelderland. Daarin onderzoekt ODRA welke rol de Gelderse omgevingsdiensten spelen in het kader van Grip op grond. Ook doet ODRA een inventarisatie van relevante informatiebronnen en hoe deze voor ontwikkeling van Grip op Grond in Gelderland kunnen worden gebruikt. Tot slot wordt onderzocht hoe binnen Gelderland samen met ketenpartners gewerkt kan worden aan optimalisatie van een volgsysteem voor grondstromen. Voor dit project formeert ODRA een kern- en klankbordgroep. ODRA nodigt de andere omgevingsdiensten in Gelderland en de Gelderse gemeenten uit om deel te nemen in de Gelderse Buyer Group grondstromen. Ook de waterschappen zijn hiervoor benaderd.

De beschikbare informatie komt van bodemkwaliteitskaarten, van Nazca, de gemeentelijke website en zaaksystemen van omgevingsdiensten. Er kan spanning zitten tussen de rol van toezichthouder en de andere manier van omgaan met grond, dit vergt ook anders denken en handelen door de toezichthouders. Hier wil ODRA samen met de toezichthouders van andere omgevingsdiensten uitwerking aan geven binnen de Gelderse Buyer Group grondstromen.

Mentimeter 1

- 79% van 40 deelnemers wil naar andere samenwerkingsvormen als het gaat om grond.
- 10 deelnemers hebben zich aangemeld om deel te nemen aan de Gelderse Buyer Group grondstromen, 4 deelnemers worden graag agendalid.

(Lees verder: [Vragen en antwoorden Mentimeter](#))

DEEL 2: HERNIEUWD (WETTELIJK) AFWEGINGSKADER EN TOOLS VOOR TOEZICHT

Digital twin grond- en puinstromen FlevokustHaven Lelystad

Hoe verliep de inzet van een digital twin bij een groot herinrichtingsproject in Lelystad? Klaas de Jonge (gemeente Lelystad, civieltechnisch projectleider) deelde de ervaringen met een digital twin om circulair om te gaan met grond en puinstromen bij ontwikkeling van FlevokustHaven. Hier transformeert gemeente Lelystad een visvijvergebied van 200 ha naar een industriegebied. Alle kavels in het gebied zijn in 2022 verkocht. Gemeente Lelystad voert momenteel de voorbereidingen voor de uitgifte van de gronden uit. Er zit tijdsdruk op dit project. Bij het afgraven van de dijken in het gebied komt 400.000 kuub deels verontreinigde grond vrij. Ook komt puin vrij. Doel is, om vrijkomende grond en bouwstoffen zo veel mogelijk binnen het gebied circulair toe te passen om kosten te besparen en uitstoot te reduceren. Overtollige grond en puin

worden bij voorkeur afgevoerd naar andere gemeentelijke projecten. De rest wordt verkocht. FlevokustHaven neemt ook grond aan vanuit andere gemeentelijke projecten en fungeert daarmee als tijdelijke opslag voor de gemeente.

De vele ontgravingen en toepassingen van grond en puin waren voor de omgevingsdienst moeilijk te controleren. Daarom is een GIS-model opgesteld voor alle grond- en bouwstofstromen. Alle partijen die ontgraven worden, worden hierin weergegeven. Doel van de digital twin is, om alle materiaalstromen van ontgraving naar toepassing in beeld te hebben en herleidbaar te maken. Dat gebeurt via een dashboard dat gebaseerd is op een GIS-viewer. Dat dashboard maakt invoer makkelijk voor mensen in de uitvoering van het project, en biedt hen real time overzicht van materiaalstromen, binnen het project en project-overstijgend. Het real time overzicht is via het dashboard ook toegankelijk voor de toezichthouders van de omgevingsdienst. Alles is door hen continu te volgen. De grondbankfunctie moet nog aan het dashboard toegevoegd worden. De gemeente Amsterdam heeft hier een mooi systeem voor dat FlevokustHaven nog wil integreren.

Gemeente Lelystad heeft vanaf de start van het project FlevokustHaven samengewerkt met de Buyer Group, waardoor de expertise en instrumenten van de Buyer Group gebruikt konden worden.

Vanuit de betrokken bij Buyer Group werd het volgende toegelicht:

We bekijken nu met RWS en de betrokken ministeries (IenW en BZK) waar we het systeem voor koppeling van vraag en aanbod van grond neerzetten en wie eigenaar wordt. Het systeem moet wel van de overheid blijven. De werkwijze is ook ingediend voor een subsidie bij Europese Unie en die aanvraag is gehonoreerd.

Provincie Fryslân voert samen met gemeente Lelystad een pilot uit voor het indrogen van baggerspecie. Hierbij wordt gekeken naar een natuurlijk hoogwaardig drogingsproces waarbij het indrogen ook meerwaarde geeft aan andere (landelijke) opgaven, zoals bijvoorbeeld circulair bouwen.

Nieuw afwegingskader voor toepassen van grond

Recent is in opdracht van Provincie Gelderland en Rijkswaterstaat Oost-Nederland een nieuw afwegingskader voor toepassing van grond ontwikkeld. Dit mede naar aanleiding van een workshop tijdens de Kennisnetwerkdag Oost Nederland op 2 november 2023.

Doel is om opdrachtgevers en bevoegde gezagen te ondersteunen bij het integraal afwegen van alle waarden van hergebruik van partijen grond. Ook is een handvat voor een gemeentelijke maatwerkregel voor gebruik van het afwegingskader opgesteld. Lees hiervoor:

- [Rapport 'Hoogwaardig hergebruik grond en baggerspecie; Grondverzet binnen een duurzame samenleving'](#)

Corinne Koot (Witteveen+Bos) gaf een toelichting op het afwegingskader.

Sturen op hoogwaardig hergebruik gaat over de circulaire economie gedachte. Dat betekent minder grondstoffen, en meer en hoogwaardiger hergebruiken. Een andere manier van duurzaam bodembeheer is nodig. In praktijk wordt vooral laagwaardig hergebruikt. De milieuhygiënische kwaliteit en civieltechnische kwaliteit zijn dan leidend. Hoogwaardig is: zonder schade voor mens en milieu, doelgericht. De toepassing aansluiten bij de functie, zonder af te wentelen naar een ander gebied, en zo min mogelijk verstoring en ontgraving. Daardoor is er minder stort, minder transport, en zijn minder primaire grondstoffen nodig.

Juridische routes

Lukas Baars (KokxdeVoogd) voert momenteel samen met zijn collega Harm Borgers in opdracht van Provincie Gelderland een verkenning uit van de juridische routes die gebruikt kunnen worden om het afwegingskader juridisch te borgen. Ze kijken daarvoor naar het bredere omgevingsrecht. Routes worden beoordeeld op succespotentie en toepasbaarheid. De resultaten wordt gepresenteerd op het congres Bodembreed in april 2025.

De Omgevingswet heeft vier verbeterdoelen, waaronder inzichtelijkheid en samenhangende benadering. Dat is hier aan de orde. We werken in de Omgevingswet met een beleidscyclus. De routepyramide voor juridische borging voor sturing op (hoogwaardig) hergebruik van grond begint in de top met de Omgevingsvisie. Dan volgen programma, maatwerkregels, omgevingswaarden. Deze routepyramide eindigt met de optie MER. Het begint dus met beleid: wat wil ik met hoogwaardig grondgebruik? Dit wordt vastgelegd in de Omgevingsvisie. Daarna staan diverse opties open om het beleid uit de Omgevingsvisie juridisch te borgen. De eerste route is het programma. Voor vertaling van het afwegingskader naar een omgevingsprogramma geldt: hoe gericht geformuleerd, hoe meer waarde het programma-instrument heeft. Dus, weet aan de voorkant wat je wilt doen.

De tweede route is maatwerkregels: regels in het omgevingsplan (in feite de vervanger van het bestemmingsplan, maar dan breder, met ook de fysieke leefomgeving) of in de omgevingsverordening.

De derde route is de omgevingswaarde. Je kunt als bevoegd gezag een doelstelling koppelen aan een bepaalde waarde. Deze route wordt nog verder verkend de komende tijd.

De laatste route is de MER. Die biedt ook sturingsmogelijkheid, door beoordelingsruimte van consequenties te stellen. Dat was bedoeling van wetgever, maar voorbeelden zijn er nu nog niet.

De laatste route is de experimenteerbepaling in de Omgevingswet. Hergebruik van grond kan hier onder voorwaarden onder vallen. Dit heeft potentie en wordt de komende tijd verder uitgewerkt.

Handvat maatwerkregel

Corinne Koot (Witteveen+Bos) gaf uitleg over het handvat maatwerkregel voor hoogwaardig hergebruik. Zie voor dit handvat:

- [Handvat maatwerkregel Hoogwaardig hergebruik vrijkomende klei](#)

Dit is een praktisch hulpmiddel voor gemeenten. Wellicht is met een maatwerkregel in het omgevingsplan lokaal meer mogelijk. In het handvat is een maatwerkregel voor de toepassing 'klei in zand' uitgewerkt. Agrariërs ervaren op hoge droge zandgronden de gevolgen van klimaatverandering. Toevoegen van laagjes klei in droge zandgronden verhoogt de weerbaarheid van de bodem. Daardoor zijn minder bestrijdingsmiddelen en kunstmatige nutriënten nodig. Klei uit KRW-projecten is hiervoor mogelijk bruikbaar. Met een maatwerkregel kan een gemeente dit mogelijk maken, door een lokale afweging en het vaststellen van een lokale maximale waarde (LMW), onder specifieke voorwaarden. Stel daarvoor het oogmerk vast, het werkingsgebied en stel een maatwerkregel vast. Stel voorwaarden, bijvoorbeeld aan waar, hoe lang, welke kwaliteitseisen gelden en op welke grond het gedaan mag worden, en: wat hanteer je als 'beheergebied' in de zin van het Besluit bodemkwaliteit?

Mentimeter 2

- Maatwerk en Rijksregels vinden de aanwezigen de meest kansrijke instrumenten voor hoogwaardig hergebruik van grond.
- 18 mensen willen via GOO betrokken of geïnformeerd worden over uitwerking maatwerkbeleid.
- 8 mensen willen meedenken met de uitwerking maatwerkbeleid in de bestaande GOO-werkgroep Implementatie Omgevingswet.

(Lees meer: [Vragen en antwoorden Mentimeter](#))

Q&A

Vragen over 'Grip op grond' in Friesland

Wie coördineert?

Grip op grond is vanuit de provincie Fryslân geïnitieerd. Die heeft het ook verder uitgerold naar andere overheden in de provincie. "Uiteindelijk moeten de samenwerkende overheden het zelf samen doen, de facilitering door de provincie moet overbodig worden."

Kleuren jullie binnen lijntjes of werken jullie ook met lokale maximale waardes?

Als dat zou passen binnen de mogelijkheden van de wet, dan kan dat. Op dit moment is dit niet aan de orde.

Wordt ook op ecologische waardes getoetst?

Nee, op dit moment niet. Alleen op milieuhygiënische kwaliteit. Er zijn ook weinig kaders voor.

Is de coördinatie begonnen bij milieu of infra?

Vanuit infra begonnen, maar er is goede samenwerking met de bodemafdeling, die de kennis over het milieuhygiënisch beleid inbrengt.

Vragen over digital Twin

Het blijft een prognose; de grond moet gekeurd worden. Wat bij afwijking van prognose?

De verkennende inzichtgevende fase is gemoduleerd, maar als je echt gaat graven moet je inderdaad opnieuw grond registreren. Er is nu ook een proef in Friesland. Wordt gekeken naar verkennend bodemonderzoek. Xml kan ingelezen worden in systeem. Dan kan je partijkeuringen doen.

Voor mijn beeld qua doorlooptijden: hoe snel bouw je zo'n systeem/digital twin? Hoe snel kan je zoiets inzetten/wat is de opstarttijd?

In eerste instantie: een half jaar tot jaar voor het bouwen van een GIS-model. Toen maakten we aansluiting met Buyer Group. Data koppelen is makkelijk. Houd je GIS-applicatie goed bij. Het model bespaart tijd in WBS werken en samenwerking. Je hoeft het wiel ook niet opnieuw uit te vinden.

Vragen over Gelderse aanpak

Kan I-go gebruikt worden?

Dit is het informatieplatform van Gelderland en Overijssel. Dat is inderdaad goede suggestie.

Hoe gaat dat bij volgende regio's; hoe volgende Buyer Groups opzetten?

De inzet is om per provincie een provinciale Buyer Group grondstromen op te richten.

NB: 25 maart is de startbijeenkomst Buyer Group in Overijssel. Deelnemers uit Overijssel aan de special zijn uitgenodigd, aanmelding per mail: joost.meier@dagnl.nl

Komt er in Gelderland ook zo'n bijeenkomst als in Overijssel?

In Gelderland zijn we al verder, hier loopt sinds kort een provinciale Buyer Group. Wil je betrokken worden, dan kan dat. Wens is dat we dat met z'n allen gaan doen. Met zo veel mogelijk omgevingsdiensten en gemeenten. Zou uiteindelijk zelfregulerend moeten zijn.

Vragen over Nieuw afwegingskader

Indien de uiterwaardengrond geschikt is voor zowel dijkversterking (HWBP= veiligheid) als voor verbetering van landbouwgrond; wat gaat dan voor?

Alle varianten moeten we afwegen in scores. Het kan zijn dat dijkversterking hoger scoort. Emissies neem je ook mee in dat rijtje. Er komen ook afwegingskaders met RWS om te kijken naar de diverse waardes. Een deelnemer schreef in reactie hierop in de chat: "Je moet eerst kijken naar hoogwaardig toepassen binnen de huidige kaders voor milieuhygiënische kwaliteit. Het aanpassen van de LMW maakt de toepassing niet hoogwaardiger. Het toepassen van licht verontreinigde klei in een dijklichaam is m.i. hoogwaardiger dan

Lukas Baarst stelde dat dit onderwerp nieuwe creatieve manieren om behoeft voor omgaan met de bestaande juridische routes. Je moet naar een nieuwe gedachtengoed.

‘Afterparty’

Tekenaar Peter Jos de Jong tekende een verslag dat werd getoond in de 'afterparty'.

Hieronder een van zijn tekeningen! [Klik hier voor de rest van de tekeningen.](#)

